

Lausunto Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnoksesta vuosille 2026-2033

1. Johdanto

Väestöliitto ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto liittyen Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman luonnokseen vuosille 2026–2033.

Johdannossa todetaan, että Istanbulin toimeenpanosuunnitelma vuosille 2026-2033 on laadittu vastaamaan naisiin kohdistuvan väkivallan haasteisiin vahvistamalla ennaltaehkäiseviä toimia, parantamalla uhrien tukipalveluja ja tehostamalla väkivallan tekijöiden rikosvastuuseen saattamista. Väestöliitto kannattaa lämpimästi kyseisiin toimenpiteisiin ja erityisesti ennaltaehkäiseviin toimiin ja tukipalveluihin panostamista.

1.1 Toimeenpanosuunnitelman valmistelu ja lähtökohdat

Väestöliitto katsoo valmistelutyötä koskien hyvänä asiana, että on huomioitu myös muut keskeisten kansallisten toimintasuunnitelmien ja EU:n naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumista koskevan direktiivin huomioimisen, sillä tämä ehkäisee päällekkäistä työtä. Olennaista on kuitenkin huolehtia naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan resurssoinnista ja budjetoinnista. GREVIO on kehottanut Suomea sekä vuoden 2019 että vuoden 2024 suosituksissa ratkaisemaan naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisyn ja torjunnan rahoituksen haasteet niin julkisen kuin kolmannenkin sektorin riittävän ja asianmukaisen rahoituksen osalta. Rahoitusten mahdolliset lisäleikkaukset voivat olla esteenä tuen saannille ja tärkeän toiminnan kehittämiselle tai jatkumiselle.

1.2 Toimeenpanosuunnitelman rakenne

Väestöliitto katsoo, että toimeenpanosuunnitelman rakenne ja läpileikkaavat päätavoitteet ovat erittäin kannatettavia. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisessä ja torjumisessa juuri haavoittuvuustekijöiden huomioimen, moniammatillinen yhteistyö, tietopohjan vahvistaminen ja palvelujen saatavuus ovat ensiarvoisessa asemassa.

2 Tavoitteet ja toimenpiteet

2.2 Väkivallan uhrien tuki ja palvelut väkivallan kaikille osapuolille

Väestöliitto katsoo, että toimenpide 2.2 on keskeinen toimenpide, jotta Suomi voi vastata Istanbulin sopimuksen velvoitteisiin, GREVIO:n suosituksiin ja EU:n uuden naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjumista koskevan direktiivin artikloihin. Toimenpiteessä 2.2 on tärkeä huomioida väkivallan uhrien osalta kaikenlaisten tuen muotojen tarpeellisuus ja tämä vaatii eri toimijoiden

yhteistyötä ja sen ymmärrystä myös rahoituksen kannalta, että monenlaisia tuen muotoja tarvitaan. Toimenpiteessä on olennaista huomioida niin väkivallan uhrien, tekijöiden kuin väkivallalle altistuneiden lasten näkökulmat ja palvelut. Väestöliitto katsoo myös keskeisenä asiana yhdenvertaisuuden huomioimisen eri väestöryhmien välillä sekä alueellisten ja kielellisten erityispiirteiden huomioimisen, kuten monikielisenä saatavat palvelut sekä monikielinen ja -kanavainen viestintä ja haavoittuvammassa asemassa olevien henkilöiden huomioiminen. Matalan kynnyksen palveluita, joissa voi asioida ilman ajanvarausta, eri kielillä ja myös digitaalisesti, on lisättävä ja niiden rahoitus varmistettava.

Yleisiä huomioita

Väkivallan ennaltaehkäisy vaatii pitkäjänteisiä toimia ja Väestöliitto katsookin, että toimenpanosuunnitelman laajentaminen pidemmälle ajanjaksolle on kannatettavaa, sisältäen sekä lyhyen että pitkän ajan tavoitteita. Väestöliitto katsoo myös NAPE-toimikunnan jatkon tärkeänä. On olennaista huomioida järjestöjen ja kolmannen sektorin rooli, rahoitusten ja resurssien osalta, että myös ja tiivis yhteistyö viranomaisten kanssa ja seurantaryhmään osallistuvien osalta.

Väkivallan haavoittavuus on tutkittua, se vaikuttaa uhrin ja kaikkien perheenjäsenten elämään laaja-alaisesti ja ylisukupolvisesti. Väkipalta parisuhteessa on vakava ja ajankohtainen haaste. Parisuhteiden haasteet ja väkipalta parisuhteessa heikentää aikuisten ja vanhempien toimintakykyä, aiheuttavat psykosomaattisia oireita ja lisäävät erilaisia fyysisiä että psyykkisiä sairauksia. Mallit välittyvät perheen lapsille ja aiheuttavat monenlaista oirehdintaa, heikentäen lasten fyysistä, että psyykkistä terveyttä, sosiaalisia suhteita ja kognitiivisia taitoja. Väkipalta ei vaikuta vain olemassa oleviin perheisiin, vaan niiden vaikutukset siirtyvät myös mahdollisiin uusiin perhemuotoihin, uusperheisiin ja ylisukupolvisesti sukupolvelta toiselle. Tarvitaan tietoa väkivallan eri muodoista ja ilmenemistavoista ja oikea-aikaista seksuaalikasvatusta, jotta ihmiset saavat tietoa ja ymmärrystä turvallisista ihmissuhteista samoin kuin vuorovaikutuksen muodoista, jotka eivät ole turvallisia. Väkivallan ehkäisyssä tulee pureutua tunnesäätelyyn, väkivallan juurisyihin, ylisukupolvisuuden teemoihin, samoin kuin tiedon ja osaamisen vahvistamiseen omista oikeuksista ja velvollisuuksista ja seksuaalikasvatukseen, sillä väkivallan ehkäisyssä vaikutukset ulottuvat laajalti perheiden ja parisuhteiden, lasten ja nuorten hyvinvointiin.

Väkivallan eri muodot eivät aina ole selkeitä uhreillekaan. Oireita, jotka ovat syntyneet väkivallan aiheuttamasta traumasta, ei aina välttämättä osata tunnistaa myöskään julkisissa palveluissa. Väkivallan uhrin tarvitsevatkin siis monenlaisia tuen muotoja ja apua. Tulee olla tarjolla matalalla kynnyksellä ja ennaltaehkäisevästi tukea, apua ja neuvoa parisuhteen haasteista ja ristiriitatilanteissa, jotta perheenjäsenet ja pariskunnat saavat tietoa ja tukea jo varhaisessa vaiheessa haasteellisessa elämäntilanteessa. Tällaisia ennaltaehkäiseviä ja ilmaisia matalan kynnyksen parisuhteen tuen muotoja on tarjolla esimerkiksi Väestöliitossa valtakunnallisesti ja näiden toimintojen jatkon turvaaminen on olennaista. Erilaiset toimijat tarjoavat myös tukea uhreille selkeästi väkivallan teemoihin ja eri perheenjäsenille ja eri ammattilaisten yhteistyö on tärkeää. On myös tärkeää kyetä tarjoamaan pitkäkestoista tukea ja pidempiaikaisia erityispalveluista väkivaltaa kokeneille. Resurssia tulisi osoittaa riittävästi myös ammattilaisten kouluttamiseen ja tarvittavaan tiedontuotantoon väkivallan eri muodoista, teemoista ja tuen erilaisista tarpeista uhreille ja ennaltaehkäisyyn kannalta parisuhteiden haasteista ja niiden vaikutuksesta koko perheen hyvinvointiin.

Seksuaalikasvatus, seksuaalioikeudet, koskemattomuus ja erilaisten väkivallan muotojen käsittely tulee sisällyttää opetussuunnitelmiin kaikilla kouluasteilla. Opetuksessa on painotettava sukupuolten tasa-arvoa, tunnekasvatusta ja väkivallattomia konfliktinratkaisun taitoja.

On tärkeää resursoida pitkäjänteisiä asennekampanjoita, jotka kohdentuvat myös miehiin ja poikiin. Ihmissuhdetaitojen opettamisen tulee olla osa puolustusvoimien ja siviilipalveluksen toimintaa. Väestöliitto on tehnyt yhdessä Puolustusvoimien kanssa varusmiesten ihmissuhdetaidot - koulutukset ja materiaalit. Ihmissuhdetaitojen opettamisen tulee jatkua ja laajentua ja tähän tulisi resursoida, tarpeesta kertovat tiedot naisten kokemasta häirinnästä puolustusvoimissa.

Työelämässä tulee ottaa käyttöön selkeät väkivallan tunnistamisen ja siihen puuttumisen toimintamallit. Toimeenpanosuunnitelmaan on sisällytettävä myös toimia vihapuheen, syrjinnän ja rasismien vähentämiseksi, sillä ne heikentävät maahan muuttaneiden mahdollisuutta hakea apua väkivaltatilanteissa.

Väestöliitto painottaa vahvasti toimeenpanosuunnitelmassa esille tuotua, että lainsäädännön tulee tunnistaa väkivallan todistamisen ja kokemisen haitat lapselle sekä psyykkisesti, fyysisesti että sosiaalisesti sekä myös rikostutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana ja tuomareita tulee kouluttaa näistä haitoista sekä perheväkivallan dynamiikasta. Tarvitaan myös ammattilaisten kouluttamista parisuhteen haasteista ja ristiriidoista ja niiden vaikutuksista lapsen hyvinvointiin. Väkivallan tekijöille on tarjottava kuntoutusohjelmia ja seurattava niiden vaikuttavuutta. Tulkin käyttöoikeus on turvattava kaikissa väkivaltaan ja seksuaalioikeuksiin liittyvissä tilanteissa. Viranomaisia ja palveluntarjoajia on koulutettava intersektionaaliseen lähestymistapaan, joka huomioi sukupuolen, etnisen taustan, uskonnon ja oleskelustatuksen yhteisvaikutukset.

Turvakotien ja kriisikeskusten määrä on nostettava Euroopan neuvoston suositustasolle ja rahoitus on turvattava pysyvästi.

Järjestöjen osaamista, kuten Väestöliiton vahvaa asiantuntemusta, tulee hyödyntää pitkäjänteisesti ja resursoidusti. Monialaista yhteistyötä ja viranomaisvastuita on vahvistettava sekä ammattilaisten osaamista kehittää koulutuksella. Erityisen tärkeää on sisällyttää näitä teemoja ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutukseen.

Suomessa tarvitaan pitkäjänteistä työtä, jotta maahan muuttaneet saavat tietoa ja taitoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Tämä koskee myös seksuaalioikeuksien ja itsemääräämisoikeuden ymmärtämistä. Seksuaalikasvatusta ja tietoa seksuaali- ja lisääntymisoikeuksista sekä väkivallan tunnistamisesta ja palveluista on tarjottava monikielisesti ja kulttuurisensitiivisesti. Tietoa on annettava sekä maahanmuuton alkuvaiheessa (esim. kotoutumiskoulutuksessa) että pitkään maassa asuneille. Kunniaan liittyvä väkivalta kohdistuu pääosin naisiin ja tyttöihin, mutta myös poikiin ja nuoriin miehiin, ja siksi kaikille maahan muuttaneille on tarjottava kokonaisvaltaista seksuaalikasvatusta ja tietoa seksuaalioikeuksista, jotta he tunnistavat väkivallan muodot, ymmärtävät omat oikeutensa ja voivat tehdä tietoisia valintoja.

Väestöliitto ry
Tiina Ristikari
toimitusjohtaja